

G. Wolda (1869-1949) veelzijdig begaafde Nederlandse nestkastpionier

Door H. N. Kluijver

In de loop van de vorige eeuw ontstond in Duitsland, waar uitgestrekte bossen zijn, die van tijd tot tijd ernstig van insektenplagen te lijden hadden, een beweging om de vogels te beschermen. Men verwachtte dat de insekteneters de insekten in toom zouden kunnen houden. In het bijzonder viel daarbij de aandacht op de holenbroeders, omdat men die door het ophangen van nestkasten een gunstige broedgelegenheid kon bieden, terwijl de mezen die daarin vooral broeden, standvogels zijn, die dus het hele jaar door hun nuttige diensten kunnen verrichten.

Al in 1824 maakte de Duitse predikant Hosinger propaganda voor het ophangen van nestkasten. Deze propaganda sloeg in en zijn werk werd voortgezet door Gloger, Lenz en Liebe. Het duurde tot het einde van deze eeuw voordat Freiherr von Berlepsch op meer wetenschappelijke wijze nestkasten voor de verschillende mezensoorten en andere holenbroeders ging beproeven en tot modellen voor hen kwam, die hun vorm otleenden aan de hollen van spechten, die hij als de natuurlijke vervaardigers van nestgelegenheden voor de holenbroeders beschouwde.

Enige jaren later ging men ook in ons land overal nestkastjes ophangen, waarbij vooral de bedoeling was, dat zij aan de insektenbestrijding in onze cultuurbossen ten goede zouden komen. Die immers hebben een tekort aan natuurlijke nestholten, doordat de bosbouwer alle minder goede bomen, waaronder die met spechtenholten, laat verwijderen, o.a. om te voorkomen dat zwamziekten die daarin dikwijls voorkomen, zich verspreiden.

In die jaren was G. Wolda wiskundeleraar te Wageningen. Hij was een man met een brede interesse voor de natuur, verder zeer musicaal en hij was een begaafd tekenaar en schilder. Vooral het schilderen nam meer en meer van zijn belangstelling in beslag en dreigde andere interessen, waaronder zijn beroepsbezigheden, te verdringen. Dit gaf conflicten, waar hij op een zeker ogenblik een einde aan maakte door het schilderen geheel op te geven. Zijn belangstelling zocht een uitweg in de vogelstudie en hij begon op Oranje Nassau's Oord te Wageningen, in navolging van von Berlepsch, een „kultuur van in het wild levende vogels”, waarvan het originele was, dat hij daarbij van elk broedsel nauwkeurige aantekeningen over het verloop ervan maakte, door de nestkasten in de broedtijd eenmaal

per week te controleren. Daardoor kreeg hij na enige jaren een getrouwe statistiek van de soorten, die er in broedden, hun wisselende aantallen, de invloed van strenge winters daarop, de datum waarop zij met het leggen aanvangen, het aantal broedsels dat verschillende soorten per seizoen maken, enz.

Hij werd in dit streven gesteund door het landbouwkundig centrum, dat zich in die jaren te Wageningen ontwikkelde, terwijl ook lichamen als het Staatsbosbeheer en de Nederlandse Heide Maatschappij in de nestkasten een middel zagen om insektenplagen in hun bossen te voorkomen. Waren de proeven in het begin beperkt tot Oranje Nassau's Oord, al spoedig breidden zij zich uit tot vele bossen in het gehele land.

Van 1918 dateert zijn „Ornithologische Studies”, waarin hij aan de hand van vele tabellen en grafieken een overzicht geeft van zijn werk en o.a. een theorie poneert over de ontwikkeling in de nestbouw en de daarmee gepaard gaande fysiologische, morfologische en biologische verschillen tussen zangvogelsoorten.

Wolda werd een erkend autoriteit op het gebied van nestkasten en zijn zich allengs uitbreidende werk trok zozeer de aandacht, dat hij in 1920 benoemd werd tot ornitholoog aan de Plantenziektenkundige Dienst. Hier vond het werk, waarvan hij regelmatig verslag deed in de jaarverslagen van die dienst, verdere uitbreiding tot aan de tijd waarop hij gepensioneerd werd. Hierna staakte hij zijn ornithologische werk, doch hij heeft zich nog een tijd lang bezig gehouden met biologisch werk over andere problemen.

Wolda bestudeerde vooral het gedrag van de vogels; in zekere zin was hij een voorloper van de „ethologie”, die na zijn tijd een grote vlucht heeft genomen. Hij was een enthousiast vogelbeschermer en propagandist voor het gebruik van nestkasten. In Nederland was hij daarvan de pionier.

• *Dr. Ir. H. N. Kluijver, Van Goghstraat 11, Arnhem*